

Valonian toimintasuunnitelma

2017

Valonian toiminta-ajatus

Valonia on Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ja energia-asioiden asiantuntijaorganisaatio. Tarjoamme maakuntamme kunnille ja kuntalaisille sekä yrityksille ja muille toimijoille ajankohtaisia kestävän kehityksen asiantuntijapalveluja.

Pääteemojamme ovat energia, kuluttaminen ja kiertotalous, liikkuminen, vesiensuojelu sekä ympäristökasvatus. Teemojemme kärki vaihtelee hieman vuosittain hanketoiminnan ja maakunnan muiden tavoitteiden mukaan. Toteutamme sekä kansainvälisiä että maakunnallisia kestävän kehityksen tavoitteita.

Kehitämme toimintamalleja ja työkaluja sekä luomme uusia ratkaisuja monipuolisella projektitoiminnalla sekä laajan yhteistyön ja kumppanuuden avulla. Työllämme rakennetaan sellaista yhteiskuntaa, missä yksittäisten ihmisten on helpompi tehdä hyviä ja kestäviä valintoja.

Varsinais-Suomen kestävän kehityksen toimintaohjelma - Ohjelma2020 – toimii Valonian strategisena asiakirjana.

Valonia on osa Varsinais-Suomen maakunnanliittoa. Yhdessä haluamme rakentaa kestävän kehityksen mukaista, resurssitehokasta Varsinais-Suomea, joka on rohkea, osaava ja vastuullinen edelläkävijä.

Talous ja hallinto

Valonia on osa Varsinais-Suomen liittoa. Liiton päättävä elin on maakuntavaltuusto, jonka alaisuudessa toimii maakuntahallitus. Viraston esimies on maakuntajohtaja Kari Häkämies. Valonia on liiton organisaatiossa maankäytön ja ympäristön vastuualueen projektiyksikkö. Vastuualueen esimies on suunnittelujohtaja Heikki Saarento. Valonian esimies on toimialapäällikkö Riikka Leskinen.

Valonian toimintaa ohjaa kuntien, alueellisten organisaatioiden ja korkeakoulujen sekä yritysten jäsenistä koottu [ohjausryhmä](#). Ryhmän tehtävänä on toimia Valonian suunnittelun ja kehittämisen tukena, tiivistää yhteistyötä kunnan ja Valonian välillä sekä ohjata ja tukea siinä, että toiminta noudattaa Ohjelma2020 tavoitteita

Valonian rahoituspohja on laaja-alainen. Kuntien perusrahoitusosuus on noin 20 % Valonian budjetista. Lisäksi kunnilla on mahdollisuus osallistua erillishankkeisiin lisärahoitusosuudella. Loput noin miljoonan euron vuosibudjetista koostuu kansallisista ja kansainvälisistä hankerahoista sekä asiantuntijapalveluista.

Hankerahoituksen osuus on jälleen kasvanut vuoden 2015 notkahduksen jälkeen. Edelleen rahoitusta on haettu ja haetaan useisiin hankkeisiin, mm. energiatehokkuuteen ja vaihtoehtoisiin energioihin liittyviin. Hankepäättöksiä saadaan kevään 2017 aikana. Valonian hanketaulukko on toimintasuunnitelman lopussa.

OHJELMA2020 - yhteistyö

OHJELMA2020 - Varsinais-Suomi kestävän kehityksen edelläkävijäksi –toimeenpano-ohjelmassa on viisi painopistealuetta, jotka sisältävät tavoitteita.

1. Julkinen sektori edelläkävijänä
2. Vastuullinen yritystoiminta, vihreä yrittäjyys
3. Kestävä yhdyskuntarakenne, resurssitehokkaat ja vähähiiliset alueet
4. Osallistuva ja vastuullinen asuminen
5. Laajapohjainen ympäristönlukutaito

Ohjelma on vuosille 2015 – 2020. Kunnat ovat sitoutuneet yhteistyöhön koko ohjelmakaudeksi.

Keskeistä tavoitteiden toteuttamisessa on yhteistyö ja laaja toimijoiden joukko.

OHJELMA2020 - seuranta

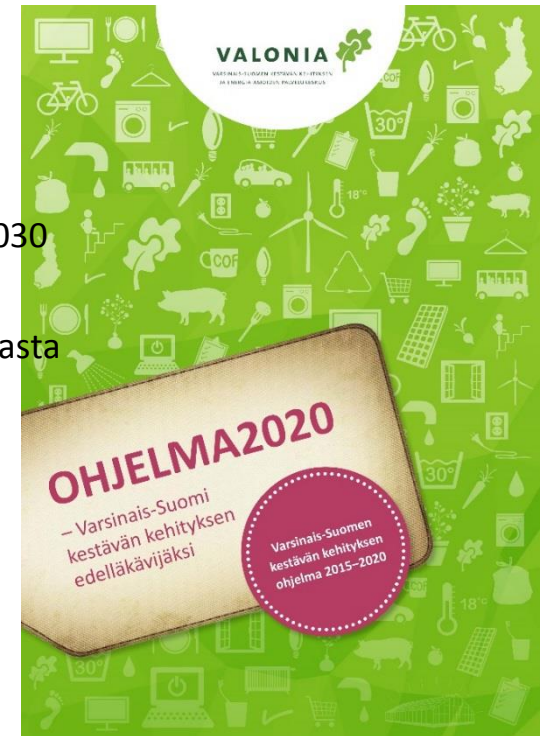
Ohjelma2020:n taustalla on Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus – Suomi, jonka haluamme vuonna 2050 sekä Suomen kansallinen Energia- ja ilmastotiekartta vuodelle 2050. Molempia on päivitetty ja täydennetty maailmanlaajuisten tavoitteiden mukaisiksi.

- Uusi energia- ja ilmastostrategia julkaistiin 24.11.2016. Siinä huomioidaan ja sovitetaan yhteen hallitusohjelman energia- ja ilmastopoliittiset linjaukset, ilmastolain mukaiset pitkän ja keskipitkän aikavälin suunnitelmat sekä EU:n 2030 energia- ja ilmastotavoitteet.
- Valtioneuvoston selonteossa kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda 2030:sta linjataan Suomen toimia globaalin Agenda2030 –ohjelman toteuttamiseksi.

Valonia laatii Ohjelma2020:n väliarvioinnin vuoden 2017 loppuun mennessä. Arvioinnin tarkoituksena on selvittää, miten Ohjelman tavoitteet ovat toteutuneet ja onko joitakin tavoitteita ja toimenpiteitä tarpeen muuttaa.

Väliarvioinnin ja Ohjelma2020:n päivityksen yhteydessä huomioidaan valtioneuvoston uusimmat ohjaavat asiakirjat.

Myös Maakuntastrategian päivitystyö tehdään vuonna 2017. Varsinais-Suomen kestävän kehityksen ohjelmalla toteutetaan myös Maakuntastrategian tavoitteita.

Toimintasuunnitelma 2017

Keskeisiä muutoksia, uudistumista

- Valonian toiminnan keskeisenä painopisteenä vuonna 2017 on kuntapalveluiden kehittäminen. Maakuntaudistuksen suunnittelu on tuonut kunnille epävarmuutta tiettyjen palveluiden säilymisestä. Valonia haluaa vahvistaa kuntien tietoisuutta siitä, että kestävän kehityksen kuntapalvelut tulevat edelleen olemaan Valonian toiminnassa keskeisiä.
- Vuonna 2017 tiivistetään yhteistyötä Varsinais-Suomen liiton sisällä, mikä konkretisoituu useissa yhteishankkeissa.
- Vesihuoltoyhteistyö laajenee kattamaan jätevesineuvonnan lisäksi luonnonvesien suojelu- ja kunnostuspalveluita. Laajennettu yhteistyösopimus on tehty kuntien kanssa vuosille 2017–2020. Mukana ovat:
  - Kaarina, Kustavi, Laitila, Loimaa, Marttila, Masku, Nousiainen, Oripää, Paimio, Parainen, Pyhäranta, Rusko, Salo, Somero, Turku, Uusikaupunki ja Vehmaa
- Valonia auttaa muita toimijoita hankesuunnittelussa ja yhteistyöverkostojen kokoamisessa

Toimintasuunnitelma 2017

Keskeisiä muutoksia, uudistumista

- Valonian yrityspalveluiden rooli on muuttunut ja muuttuu edelleen
- Yritykset linkittyvät Valonian toimintoihin eri työryhmien, toimintojen ja teemojen puitteissa. Kuntien ja yritysten välistä vuoropuhelua pyritään lisäämään esimerkiksi markkinavuoropuhelua edistämällä.
- Valonia nostaa viestinnässä esille kiinnostavia yrityksiä ja ratkaisuja. Tässä työkaluina ovat paitsi sosiaalinen media, myös Kiertotalouden Varsinais-Suomi -sivusto.
- Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä otetaan käyttöön Varsinais-Suomessa vuoden 2018 alkuun mennessä. Vuoden 2017 aikana ratkaistaan Valonian rooli ja käytännön toteutus järjestelmän toteutuksessa.
- Valonia tekee aktiivisesti yhteistyötä yrityksille palveluja tarjoavien tahojen kanssa (mm. yrityspalvelukeskukset, yrityskehitys, hautomot)
- Ympäristötekokilpailusta on päätetty luopua, joten vuosi 2016 jäi viimeiseksi kilpailuvuodeksi. Myöskään Y-klubi ei jatka erillisenä verkostona, vaan yrityksiä kutsutaan koolle eri toimintojen ja teemojen puitteissa.

Toimintasuunnitelma 2017

Keskeisiä muutoksia, uudistumista

- Uudenlaisia energianeuvontamalleja kehitetään eri kohderyhmille, mm. taloyhtiöille ja julkisille rakennuksille. Uusiutuvan energian eri potentiaaleja kartoitetaan ja kuntien mahdollisuuksia kootaan yhteen.
- Luonnon monimuotoisuus –teema korostuu uusissa hankesuunnitelmissa, erityisesti vesiin ja metsiin liittyen.
- Varsinais-Suomen virkistysalueet kartoitetaan, tiedot kootaan yhteen ja siirretään avoimeen dataan
- Kouluja ja varhaiskasvatusta tuetaan uusien opetussuunnitelmien toteuttamisessa mm. ulkona oppimisen keinoin. Ympäristökasvatusverkostoa laajennetaan lisäämällä vuorovaikutusta mm. koulujen, kuntien sivistystoimen ja tiedeyhteisöjen kanssa.
- Maakunnallista kiertotaloustyötä edistetään ja hankkeistetaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa laaditun tiekartan pohjalta. [Kiertotalouden Varsinais-Suomi](#) -sivuston avulla levitetään hyviä esimerkkejä konkreettisista kiertotaloustoimenpiteistä Varsinais-Suomessa
- Viisaan liikkumisen suunnittelussa vahvistetaan osallistavia menetelmiä. Yhä useampi kunta on mukana konkreettisissa viisaan liikkumisen pilottihankkeissa.

Toimintasuunnitelma painopistealueittain

2017

Energiatehokkuus ja uusiutuva energia

Kuntayhteistyö

- Maakunnallisen yhteistyön ytimenä toimii maakunnallinen energiayhteistyöryhmä. Ryhmää täydennetään vuoden 2017 aikana.
  - Tavoitteena on vahvistaa maakunnallista yhteistyötä energia- ja ilmastoasioissa ja jalkauttaa valtakunnallisen energia- ja ilmastostrategian toimenpiteitä. Hiilineutraali maakunta –tavoitteeseen liittyvää toimintaa konkretisoidaan ja edistetään.
- Valonia tukee kuntien energiatehokkuutta mm. kannustamalla kuntia osallistumaan uuteen energiatehokkuussopimukseen vuosille 2017–2025
  - Osallistuneille kunnille Valonia tarjoaa neuvontaa ja tukea sekä osallistuu asiantuntijana kuntien työryhmiin
  - Turun kaupunki on allekirjoittanut sopimuksen. Useissa kunnissa liittymistä valmistellaan vuoden 2017 aikana
- Maakunnan ilmasto- ja energiastrategia Luotsin tilannekatsaus jatkuu keväällä 2017
  - Tilannekatsauksen tarkoituksena on löytää uusia toimintaehdotuksia hiilineutraali maakunta –tavoitteen toteuttamiseksi.
  - Aineistoa kerätään ja katsaus julkaistaan keväällä 2017.

Energiatehokkuus ja uusiutuva energia

Energianeuvonnan kehittäminen ja uudistaminen

- Vuonna 2017 Valonia keskittyy sekä energiatehokkuuden edistämiseen että uusiutuvien energioiden käytön lisäämiseen.
- Energiatehokkuudessa keskitytään uudenlaisten energianeuvontamallien kehittämiseen eri kohderyhmille, mm. taloyhtiöille ja julkisille rakennuksille. Neuvontamalleissa tullaan hyödyntämään digitaalisia alustoja, markkinavuoropuhelua, neuvontaverkostojen yhteistyötä sekä olemassa olevia työkaluja.
  - 6Aika-hakemus: TAIMI – Vähähiilinen taloyhtiöekosysteemi liiketoiminnan kasvuympäristönä -hanke on läpäissyt ideahaun, varsinainen päätös tulee keväällä 2017
  - EAKR-hakemus: Energiaan liittyvän liiketoiminnan edistäminen Varsinais-Suomessa -hanke on läpäissyt ideahaun. Varsinaista hakemusta valmistellaan.
- Uusiutuvien energioiden käytön tehostamisessa keskitytään pienten maalaiskuntien energiaratkaisuihin neuvonnan ja ohjauksen kautta sekä keräämällä tietoa uusiutuvan energian arvoketjuista maaseudulla. Tavoitteena on lisätä hiilineutraaleja alueita.
  - Interreg BSR -hakemus: Conceiving and Piloting Resources Efficiency Management Measures for a carbonfree heating in rural BSR communities (COPREMM). Hanke on läpäissyt ideahaun, varsinainen päätös tulee keväällä 2017.
- Osana CIRCWASTE-hanketta edistetään tilakoon biokaasulaitosten yleistymistä (pilotti: TuAMK)
- Yhteistyössä eri toimijoiden kanssa järjestetään teematilaisuuksia (esim. aurinkoenergia)

Kiertotalous ja resurssiviisaus

Kiertotalouden tiekartta

- Valonian painotus kiertotalouteen ja resurssiviisauteen vahvistuu entisestään
- Vuoden alussa julkaistiin Varsinais-Suomen tiekartta kiertotalouteen, joka tarkentuu edelleen sidosryhmätyöskentelyn myötä kevään 2017 aikana. Tiekartta ohjaa myös Valonian toimintaa.
  - Painopisteinä kestävä ruokajärjestelmä, tekniset kierrot, liikkuminen ja logistiikka sekä läpileikkaavat teemat (palveluistaminen, julkiset hankinnat ja kemian osaaminen)
  - Sidosryhmäprosessin myötä viedään eteenpäin konkreettisia hankeaihoita, joissa on mukana laajasti alueen eri toimijoita.
- Alkuvuodesta 2017 julkaistu [Kiertotalouden Varsinais-Suomi -sivusto](#) kokoaa yhteen kaikkea maakunnassa tapahtuvaa kiertotalouteen linkittyvää toimintaa
- Teollisten symbioosien edistämisen FISS Varsinais-Suomi -hanke päättyi 2016, mutta toimintamallin jalkauttamista jatketaan yhdessä hankepartnereiden kanssa

Kiertotalous ja resurssiviisaus

Alueellinen edistäminen ja jätehuoltosuunnitelman toteutus

- Vuoden 2016 lopussa alkaneella Suomen ympäristökeskuksen koordinoimalla CIRCWASTE – Kohti kiertotaloutta -hankkeella edistetään kiertotaloutta käytännön toimenpitein. Hanke kestää vuoteen 2023.
- Hankkeessa on neljä maantieteellistä ydinaluetta: Lounais-Suomi, Pohjois- ja Etelä-Karjala sekä Keski-Suomi
  - Lounais-Suomen ydinalueen koordinaattorina toimivat Varsinais-Suomen liitto ja Valonia
- Toteutetaan yli kaksikymmentä konkreettista jätehuoltoon ja kiertotalouteen kytkeytyvää osahanketta
  - Varsinais-Suomessa toteutetaan pilotteja, joissa muun muassa vähennetään ruokahävikin määrää, edistetään maatalojen biokaasutuotantoa ja kehitetään maa-ainesten kiertoa
- Luodaan alueelliset toimintalinjaukset jätehuoltosuunnitelmien toteutukseen ja seurantaan, tuodaan esille jätehuollon edistämismahdollisuuksia ja osoitetaan jätehuollon tutkimuksellisia tarpeita
- Suomen ympäristökeskus ja Motiva muodostavat kiertotalouden palvelukeskuksen, joka kokoaa, tuottaa ja analysoi tietoa sekä kehittää eri kohderyhmille soveltuvia työvälineitä
- Rahoitus luo merkittävän selkänöjan kiertotalouden pitkäjänteiselle edistämiselle maakunnassa.

Vesiensuojelu

Vesiensuojeluyhteistyötä kuntien kanssa

- Valonian vesihuoltoyhteistyö laajentuu kattamaan jätevesineuvonnan lisäksi luonnonvesien suojele- ja kunnostuspalveluita. Laajennettu yhteistyösopimus on tehty kuntien kanssa vuosille 2017–2020. Mukana ovat:
  - Kaarina, Kustavi, Laitila, Loimaa, Marttila, Masku, Naantali, Nousiainen, Oripää, Paimio, Parainen, Pyhäranta, Rusko, Salo, Sauvo, Somero, Turku Uusikaupunki ja Vehmaa
  - Vesiensuojelun ja vesihuollon kuntayhteistyön asioita käsitellään kaksi kertaa vuodessa järjestettävissä vesiensuojelu- ja vesihuoltoryhmän kokouksissa, jotka Valonia kutsuu koolle.
- Keskeistä toimintaa on haja-asutusalueiden asukkaiden jätevesineuvonta, kiinteistökohtaisten jätevedenpuhdistamojen näytteenotto seuranta, vesiensuojelu ja -kunnostustilaisuudet yhteistyökunnissa sekä virtavesikunnostukset
- Lisäksi suunniteltuja toimintoja ovat Koulujemme lähivedet -hanke sekä Halikonjoen vaelluskalojen elinympäristöön ja kunnostustarpeeseen liittyvä selvityshanke
- Pienvesien lähimetsien luonnonarvoihin liittyvän hankkeen valmistelut toteutetaan vuoden 2017 aikana

Vesiensuojelu

Kiinteistökohtainen jätevesineuvonta

- Valonian kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan (HAKKU2016) pääpaino ajoittuu vuoden 2017 keväälle ja kesälle, kun ympäristönsuojelulain muutos ja uusi hajajätevesiasetus ovat saaneet lainvoiman.
- Kiinteistökohtaisen jätevesineuvonnan tarkoituksena on tarjota kuntalaisille ja mökkiläisille tietoa sekä neuvontaa haja-asutuksen jätevesien käsittelystä suomeksi ja ruotsiksi. Tavoitteena on antaa jätevesineuvontaa 500 kiinteistön omistajalle.
- Neuvonta painotetaan ranta- ja pohjavesialueille.
- Kohdealueilla järjestetään yleisötilaisuuksia, joissa neuvotaan vesiensuojeluasioissa laajemmin.
- Kiinteistökohtaista jätevesineuvontaa rahoitetaan Ympäristöministeriön harkinnanvaraisella avustuksella. Hankkeen puitteissa annetaan neuvontaa Valonian vesiensuojeluyhteistyössä mukana oleville kunnille.

Vesiensuojelu

Virtavesien kunnostusta osallistavin keinoin

- Virtavesien kunnostustöiden tarkoituksena on parantaa virtavesien ekologista tilaa
  - Kohdevesistöinä ovat erityisesti kalastollisesti arvokkaiden vesistöjen purot. Tavoitteena elvyttää äärimmäisen uhanalaisia taimenkantoja.
  - Vuonna 2017 alustavasti valittuja kohdevesistöjä ovat muun muassa: Salon seudun virtavedet, Turun kaupunkipurot Kuninkoja ja Jaaninoja, Someron virtavedet (mm. Karjaanjoen vesistö) sekä Hanhijoki (Loimijoen vesistö).
- Kunnostustarvekartoituksilla ja kalastoselvityksillä selvitetään virtavesien tilaa
  - Selvitetään uhanalaisen virtavesiluonnon ja lajien tilaa (mm. taimen)
  - Seurataan toteutettujen kunnostusten tuloksia (kalasto)
- Paikallisia toimijoita aktivoidaan ja innostetaan toteuttavaan vesiensuojelutyöhön
  - Järjestetään kunnostustalkoita ja muita tapahtumia
- Tehdään alueellista yhteistyötä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen, kalastusalueiden ja Varsinais-Suomen vesiensuojelutoimijoiden sekä valtakunnallisesti vesistökuunnostusverkoston ja kalaverkoston kanssa.

Vesiensuojelu

Kuntalaisten osallistaminen lähiympäristön kunnostamiseen

- Virtavesien kunnostustöissä innostetaan paikallisia toimijoita osallistumaan vesiensuojelutyöhön sekä parannetaan ihmisten tietoisuutta ympäristön tilasta.
- Vesiensuojeluyhdistyksiä neuvotaan mm. hankesuunnittelussa ja vesistökuunnostusten toteutuksessa
- Valonia osallistuu Vehmaan vesistöjen suojelu- ja hoitoyhdistyksen (VeVe) hankkeessa Vehmaan vesistöjen hoito- ja virkistyskäyttösuunnitelman laatimiseen. Valonia vastaa hoitosuunnitelman laatimisesta. Hanke on Leader-rahoitteinen ja se perustuu paikalliseen vesiensuojelutyöhön sekä paikallisten aktiiviseen osallistumiseen. Suunnitelma valmistuu vuoden 2017 lopussa. Paikalliset ihmiset hakevat suunnitelluille toimille rahoitusta ja vastaavat vesiensuojelutoimenpiteiden toteutuksesta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
- Valonia laatii Kustavin Vesilinniemen merenlahden kuormitus- ja kunnostustarveselvityksen yhteistyössä Vesilinniemen vesiensuojeluyhdistyksen kanssa.
- Varsinais-Suomen kouluihin järjestetään tilauksesta vesiopetusta osallistavin keinoin sekä koulujen ympäristöpäivien ja teemapäivien yhteydessä (mm. Valkeavuoren koulu/Kaarina, Alastaron yläkoulu/Loimaa, Rohdaisten koulu/Pyhäranta)

Viisas liikkuminen

Varsinais-Suomen liikennejärjestelmätön tukeminen

- Liikkumisen ohjauksen toimenpiteillä toteutetaan Varsinais-Suomen liikkumisen ohjauksen toimenpidesuunnitelman 2016–2020 tavoitteita. Toimenpiteet tukevat myös Turun kaupunkiseudun jatkuvaa liikennejärjestelmätöntä sekä maakunnan strategioihin ja ohjelmiin kirjattuja kestävän liikkumisen tavoitteita.
- Tärkeimpiä liikkumisen ohjauksen tavoitteita Varsinais-Suomessa vuonna 2017 ovat
  - Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen edistäminen
  - Maankäyttöä ja liikennettä yhteen sovittavan suunnittelun kehittäminen.
  - Näihin liittyvät toimenpiteet sisältyvät liikkumisen ohjauksen valtionavustushankkeeseen
- Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat kuntien johto ja päättäjät, työikäiset sekä lapset ja nuoret.
- Vuonna 2016 Turun seudun jatkuvalla liikennejärjestelmätöntä muodostettiin Viisaan liikkumisen alatyöryhmä
  - Tehtävänä on edistää seudun kestävän liikkumisen tavoitteita sisältäviä strategioita ja suunnitelmia sekä kehittää seudullisesti jalankulku- ja pyöräily-ympäristöä ja liikkumisen ohjausta. Lisäksi ryhmä edesauttaa alueella toteutettavia kestävän liikkumisen hankkeita.
  - Alatyöryhmään kuuluvat edustajat Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta, Varsinais-Suomen liitosta, Turun kaupungilta sekä Turun seudun joukkoliikenne Fölistä.
  - Kokouksiin kutsutaan muiden seudun kuntien edustajia, kun käsiteltävänä on kyseisiä kuntia koskevia suunnitelmia tai hankkeita. Työryhmän puheenjohtajan toimii Valonian kestävän liikkumisen asiantuntija

Viisas liikkuminen

Liikkumisen ohjauksen kehittäminen kunnissa

- Maskun koulu- ja liikuntakeskusalue kestävän ja turvallisen liikkumisen pilottialueena
  - Vuonna 2017 suunnitellaan kestävää ja turvallista liikkumista edistävien toimenpiteiden kokonaisuus Kurittulan ja Hemmingin koulu- ja liikuntakeskusalueella Maskun kunnassa.
  - Aluetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti viisaan ja turvallisen liikkumisen näkökulmasta ja suunnittelu tehdään tiiviissä vuorovaikutuksessa alueella asuvien ja sitä käyttävien ryhmien kanssa.
  - Mukana yhteistyöryhmässä ovat osaltaan myös uuden Kurittulan koulun rakennusurakasta vastaavat tahot.
  - Maskun koulukeskusalue on ensimmäinen kohde Varsinais-Suomessa, jossa sovitetaan laajasti yhteen maankäyttöä ja liikennettä liikkumisen ohjauksen näkökulmasta.

Viisas liikkuminen

Liikkumisen ohjauksen kehittäminen kunnissa

- Liikkumisen ohjaus TYKS:n kantasairaalan alueella
  - Toiminta edistää kestävästä liikkumisesta TYKS:n kantasairaalan alueella ja sen henkilökunnan keskuudessa. Työhön sisältyy sähköinen työmatkaliikkumiskysely sekä osallistava ja kohdennettu viisaan liikkumisen kampanja henkilökunnalle.
  - Työn toteutuksesta vastaa Valonia. Toimenpiteet suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin (VSSHP) kanssa. Yhteistyötä tehdään Turun kaupungin kansainvälisen CIVITAS ECCENTRIC -hankkeen kanssa, jossa kehitetään erityisesti Itäharju–Kupittaa sekä keskustan kestävästä liikkumisesta.
- Vuorovaikutteinen pyöräilyn, kävelyn ja joukkoliikenteen kehittämistarveselvitys valtatie 10:n osuudella Kaarina – Lieto (Nuolemo)
  - Työhön sisältyy sekä sähköinen kysely että tarkentavia haastatteluita alueen avaintoimijoille. Vuorovaikutteisen suunnittelun keinoin kerätään tietoa alueen asukkailta ja toimijoilta mm. alueen palveluiden saavutettavuudesta ja liikenneturvallisuudesta liikuttaessa kestäväillä kulkumuodoilla.
  - Kehittämistarveselvityksen avulla pyritään edistämään kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikenteen käyttöä valtatie 10:n alueella. Kaarina ja Lieto hyödyntävät tuloksia omassa liikennesuunnittelutyössään. Selvitys tehdään yhteistyössä Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kanssa, joka toteuttaa valtatie 10 alueelle kevään 2017 aikana toimenpideselvityksen tien kehittämiseksi.

Viisas liikkuminen

Liikkumisen ohjauksen kehittäminen kunnissa

- Turun kaupungin koulujen kestävän koulumatkaliikkumien ja kaupungin työntekijöiden työmatkojen arkiliikunnan edistäminen
  - Uuteen opetussuunnitelmaan nostettu koulumatkaliikunnan edistäminen ja toiminta toteutetaan yhteistyössä Liikkuva koulu -toiminnan sekä Turun kaupungin 100 tekoa vuoden aikana -kampanjan kanssa. Toiminta jatkaa vuonna 2016 toteutettua Koko Turku liikkuu -arkiliikunnan edistämiskampanjaa sekä linkittyy valtakunnalliseen Unelmien liikuntavuoteen ja Suomi 100 -tapahtumiin.
- Turun keskustan pyöräteiden markkinointi ja Humalistonkadun pyörätien avajaiset
  - Liikkumisen ohjauksen keinoin viestitään Turun keskusta-alueen kehittyneistä pyöräilyolosuhteista, kuten uusista pyöräteistä, pyöräparkeista kuin myös pyöräilyn mobiilista reittioppaasta. Vuodelle 2017 suunniteltua Humalistonkadun uutta pyörätietä tullaan juhlistamaan iloisella tempauksella.
- Työpaikkojen Pyörällä töihin -kilpailu 8.–15.5.2017
  - Varsinaissuomalaiset työpaikat kilpailevat siitä, mikä työpaikka saa kerättyä viikon aikana eniten viisaasti liikuttuja kilometrejä kodin ja työpaikan välisillä matkoilla. Kilpailussa voitto ratkeaa kuljettujen kilometrien määrällä. Kilpailussa kannustetaan yhdistämään työmatkalla viisaita kulkumuotoja itselle sopivalla tavalla, kuten yhdistämällä pyöräilyn joukkoliikenteeseen.

Viisas liikkuminen

Pöytyän ja Auran asiointiliikenteen kehittäminen

- PASSI – Paikannuspalvelupilotointi Pöytyän asiointiliikenteessä -hankkeen
  - keskeisiä tavoitteita ovat kuntalaisten tasapuolisten liikkumismahdollisuuksien edistäminen sekä asiointiliikenteen ja palvelutason parantaminen.
  - Helmikuussa 2016 alkanut hanke jatkuu huhtikuun 2017 loppuun
- Kokeilussa toteutettiin paikkatietoon pohjautuva karttanäkymä Pöytyän kunnan verkkosivuille. Kartasta saa reaaliaikaista tietoa asiointiliikenteen ajoneuvojen liikkeistä reitillä sekä tietoa mm. vapaista matkustajapaikoista, kuljettajan yhteystiedoista ja ajosuunnasta. Palvelulla kehitetään myös asiointiliikenteen markkinointia ja tiedotusta kuntalaisille.
- Pöytyän ja Auran asukkaille lokakuussa 2016 toteutetun liikennekyselyn raportti valmistuu alkuvuodesta 2017. Kyselyn avulla tutkitaan tarkoituksenmukaisia liikennöintivaihtoehtoja ja liikennöintitottumuksia käyttäjälähtöisesti. Keväällä järjestetään myös osin kyselyn tuloksia hyödyntäen asukastilaisuus, jossa kuntalaisilla on mahdollisuus keskustella liikennepalveluista.
- Hankkeen loppuraportti valmistuu huhtikuussa 2017.

Viisas liikkuminen

Kestävän liikkumisen pilotointia Turussa

- Kansainvälinen CIVITAS ECCENTRIC -hanke vahvistaa kestävän liikkumisen toimintaa Turun seudulla. Hankkeessa kehitetään sähköistä liikennettä, yhteiskäyttöauto- ja pyöräpalveluja sekä liikkuminen palveluna -konseptia.
- Turussa keskitytään erityisesti Itäharju–Kupittaa sekä keskustan kestävän liikkumisen kehittämiseen. Turun keskustaa kehitetään polkupyörien yhteiskäyttöpalveluiden osalta. Yliopistokampuksen kävely- ja pyöräily-yhteyttä Kupittaa–Itäharju alueeseen parannetaan.
- Koko seudulla hanke edistää joukkoliikenteen informaatio- ja maksujärjestelmien kehitystyötä. Lisäksi hankkeessa pilotoidaan biokaasun käyttöä ja edistetään biokaasun käytön lisääntymistä logistiikassa.
- Varsinais-Suomen liitto toteuttaa hankkeessa liikkumisbarometrin sekä liityntäpysäköintiselvityksen.
- Valonia on aktiivisesti mukana hankkeen eri vaiheissa Turun kaupungin toimijoiden tukena.

Ympäristökasvatus ja ympäristönlukutaito

Varhaiskasvatus, koulut ja oppilaitokset

- Valonian ympäristökasvatuksen tavoitteena on varhaiskasvatuksen sekä koulujen ja oppilaitosten kestävä kehityksen opetuksen tukeminen ja edistäminen
  - Valonia toimii alueellisena Vihreä lippu -ympäristöohjelman edistäjänä
  - Tukee kouluja perusopetuksen uusien opetussuunnitelmien toteuttamisessa kehittämällä erilaisia toimintamalleja, lisäämällä vuorovaikutusta opetus- ja kasvatustalouden sidosryhmien välillä sekä järjestämällä koulutusta.
  - Lisää yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa
- Vuonna 2017 järjestetään keskustelufoorumeita koulujen, kuntien sivistystoimen, tiedeyhteisöjen (esimerkiksi LUMA-keskus) ja muiden tahojen kanssa. Foorumeiden tarkoituksena on kartoittaa kuntien palvelutarpeet ympäristökasvatuksen osalta.

Ympäristökasvatus ja ympäristönlukutaito

Verkostoituminen ja yhteistyö

- Ympäristökasvatusverkosto
  - Lounais-Suomessa maakuntarajat ylittävänä yhteistyöryhmänä toiminut Sateenvarjoryhmä uudistetaan. Tavoitteena on vapaamuotoinen verkosto, jossa keskustellaan ajankohtaisista ympäristökasvatuksen asioista sekä järjestetään työpajatyyppejä tapaamisia ja asiantuntija-alustuksia.
  - Tammikuussa 2017 käynnistyy verkoston laajentaminen ja uudistaminen
  - Syksyllä 2017 järjestetään ympäristökasvatuksen seminaari kiertotalouden teemalla
- Alueellisen ympäristökasvatuksen työkaluna toimii [Lounais-Suomen ympäristökasvatusyhteistyön toimintaohjelma 2017–2021](#)
- Vuonna 2017 vahvistetaan järjestöjen, erityisesti ympäristökasvatusyhdistys Haavin, välistä yhteistyötä.
- Kesäkuun 5. – 6. päivä järjestetään kansainvälinen ulkona oppimisen suurtapahtuma *Ulos – ut – out!* Turussa ja Sauvossa osana Suomi100-juhlavuotta. Tapahtuman teemana on suomalainen luonto- ja kulttuuriympäristö oppimisympäristönä. Valonia on mukana suunnittelemassa ja järjestämässä tapahtumaa.

Virkistys- ja luontomatkailu

Yhteistyön ja toiminnan kehittäminen

- Virkistys- ja luontomatkailukohdetietoa avoimeen käyttöön Varsinais-Suomessa -hankkeen tavoitteena on koota kattavasti ja yksityiskohtaisesti tiedot Varsinais-Suomen virkistysalueiteistä ja -kohteista sekä niihin liittyvistä toimijoista.
- Hanke tarjoaa uusia luonto- ja virkistysmatkailuun kytkeytyviä elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia maaseutualueille sekä lisää ymmärrystä tiedon avoimen saatavuuden mahdollisuuksista maaseudun ja alueiden kehittämisessä.
- Tavoitteena on myös luoda yhteistyöpohjaa luonto- ja virkistysalueiden kehittämiselle ja toiminnan koordinoinnille Varsinais-Suomessa.
- Merkittävimmät toimenpiteet vuonna 2017:
  - Ohjausryhmätyöskentelyn käynnistäminen
  - Perustietojen kokoaminen Varsinais-Suomen virkistys- ja luontomatkailukohteista
  - Virkistys- ja luontomatkailukohteiden ylläpitotyökalun tuottaminen ostopalveluna osaksi Lounaistieto-verkkopalvelua
  - Kootun aineistojen vienti Lounaistieto-verkkopalveluun
- Varsinais-Suomen liiton, Valonian, Varsinais-Suomen liiton tietopalveluryhmän ja ProAgria Länsi-Suomi ry:n/Länsi-Suomen maa- ja kotitalousnaisten maakunnallinen yhteishanke kestää vuoden 2018 loppuun.

Valonian viestintä

Nettisivut, uutiskirje, Ekovinkit, some

- Vuonna 2017 Valonia viestii mm. seuraavien kanavien kautta
  - Nettisivut www.valonia.fi
  - Valonian [uutiskirje](#) 6 kertaa vuodessa
  - Ekovinkit Varsinais-Suomen paikallislehtiin
  - Blogikirjoituksia [Vesistöjen äärellä](#) -blogiin ja Varsinais-Suomi-blogiin www.varsinais-suomi.fi/fi/blogi
- Omat sosiaalisen median kanavat mm.
  - Facebook: www.facebook.com/valonia.fi
  - Twitter: www.twitter.com/Valonia_keskus
  - Instagram: www.instagram.com/valoniakeskus/
  - LinkedIn: www.linkedin.com/company/valonia_2

Valonian henkilökunta vuonna 2017

Riikka Leskinen, toimialapäällikkö, esimies

Kirsi Ahonen, projektityöntekijä 1.4. alkaen, vesiensuojelun projekteja

Susanna Auvinen, ympäristökouluttaja

Sanna Forsell, projektiasiantuntija, 16.1.2017 alkaen, LIO2017-projektityö, osallistavat menetelmät

Liisa Harjula, energia-asiantuntija

Jaana Itälä-Laine, erikoissuunnittelija, kestävän kehityksen suunnittelu ja kehittäminen

Anni Lahtela, projektiasiantuntija, Circwaste-hanke

Jarkko Leka, vesiasiantuntija, vesiensuojelun kuntayhteistyö

Mikko Koskinen, kestävän liikkumisen asiantuntija, PASSI-hanke

Hanna Sarkki, vesiasiantuntija/hankevastaava, Virkistys- ja luontomatkailukohde-tietoa avoimeen käyttöön Varsinais-Suomessa -hanke

Reetta Taponen, viestintävastaava

Janne Tolonen, vesiasiantuntija, Virtavesihanke

Marja Tommola, kestävän liikkumisen asiantuntija, Turun ekotukitoiminta

Paula Väisänen, kestävän liikkumisen asiantuntija, Liikkumisen ohjaus Varsinais-Suomessa 2017 -hanke

Kateriina Yli-Maikkilä, projektiasiantuntija 1.2.2017 alkaen

Valonian hankkeita 2017

Hankkeen nimi	Hankeaika	Rahoittaja / tukiosuus	Kokonaisbudjetti / Valonian osuus	Hakija / partneri	Hanketilanne
Haja-asutuksen jätevesineuvonta – HAKKU2016	1.7.2016 – 30.9.2017	Varsinais-Suomen Ely-keskus, valtion harkinnanvarainen avustus / 100 %	100 000 €	Valonia / Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry	Käynnissä
Haja-asutuksen jätevesineuvonta – HAKKU2017	1.9.2017 – 31.8.2018	Varsinais-Suomen Ely-keskus, valtion harkinnanvarainen avustus / 100 %	100 000 €	Valonia / Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry	Käynnistyy
PURO – Virtavesihanke	1.1.2017 – 31.12.2017	Valonia / VARELY kalatalous, L-S kalastusalue sekä muita kalastusalueita ja yhdistyksiä	65 000 €	Valonia / VARELY kalatalous, L-S kalastusalue sekä muita kalastusalueita ja yhdistyksiä	Käynnissä
Halikonjoki vaelluskalojen elinympäristönä - kunnostus- tarveselvitys ja sähkökoekalastukset	2017 - 2018	Kalastonhoitomaksuvarat kalatalouden edistämiseen vuonna 2017	10 700€ / 1 000€	Valonia / Salon seudun kalastusalue	Hakemus sisällä

Valonian hankkeita 2017

Hankkeen nimi	Hankeaika	Rahoittaja / tukiosuus	Kokonaisbudjetti / Valonian osuus	Hakija / partneri	Hanketilanne
Virkistys- ja luontomatkailukohdetietoa avoimeen käyttöön Varsinais-Suomessa	1.1.2017 – 30.11.2018	Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma / 90 %	220 0000 € / 159 900 €	V-S liitto (ml. Valonia, Lounaistieto) / ProAgria Länsi-Suomi ry	Käynnissä
PASSI – Pöytyän ja Auran asiointiliikenteen kehittäminen	1.2.2016 – 30.4.2017	Leader Jokivarsikumppanit - rahoitusohjelma /90 %	40 000 €	Valonia / Pöytyä, Aura	Käynnissä
LIO2017 – Liikkumisen ohjaus Varsinais-Suomessa	1.1.2017 – 31.12.2017	Liikenneviraston valtionavustus liikkumisen ohjaus - toimintaan / 50%	178 320 €	Valonia / V-S liitto, Turku, Föli, Rusko, Lieto, Masku, Kaarina, VSSH	Käynnissä
CIVITAS ECCENTRIC	1.9.2016 – 31.8.2019	CIVITAS- rahoitusohjelma	/ 180 000 €	Turun kaupunki / V-S liitto, Valonia, UBC, Turun amk, Western Systems Oy, Turun Kaupunkiliikenne Oy ja Gasum Biovakka Oy. KV-kumppanit: Espanja, Ruotsi, Saksa ja Bulgaria	Käynnissä

Valonian hankkeita 2017

Hankkeen nimi	Hankeaika	Rahoittaja / tukiosuus	Kokonaisbudjetti / Valonian osuus	Hakija / partneri	Hanketilanne
CIRCWASTE – Kohti kiertotaloutta	1.10.2016 – 30.9.2023	Life IP - rahoitusohjelma / 60 %		Suomen ympäristökeskus / Valonia	Käynnissä
COPREMM – Conceiving and Piloting Resources Efficiency Management for Measures for a carbonfree heating in rural BSR communities	1.4.2017 – 31.3.2020	Interreg BSR - rahoitusohjelma	1 920 000 € / 150 000 €	Bollewikin kunta, Saksa / 10 partneria Suomesta (Valonia), Saksasta ja Puolasta	Hakemus sisällä, päätös hankkeen toteuttamisesta keväällä 2017
Taimi – Vähähiilinen taloyhtiöekosysteemi liiketoiminnan kasvuympäristönä	8/2017 – 1/2020	Euroopan aluekehitysrahasto EAKR	1 629 431 € / 153 340 €	Ekokumppanit Oy / Oulu, Valonia, TuAMK, HSY	Hakemus sisällä, päätös hankkeen toteuttamisesta keväällä 2017
Energiaan liittyvän liiketoiminnan edistäminen Varsinais-Suomessa	9/2017 – 2/2020	Euroopan aluekehitysrahasto EAKR	149 800 €	Valonia	Hakemus sisällä

etunimi.sukunimi@valonia.fi

Varsinais-Suomen kestävän kehityksen
ja energia-asioiden palvelukeskus

www.valonia.fi